

ELEŞTİRİ ÇAĐINDA DENEME

ALİ GALİP YENER

HECE

deneme

Ali Galip Yener: İzmir, 1963 doğumlu. Tıp doktoru (patolog). Edebî eleştiri ve deneme yazıları; 1998'den bu yana *Hece*, *Virgül*, *Varlık*, *Ludingirra*, *Yasakmeyve*, *Merdiveñşir*, *Yom*, *Kum*, *Milliyet Sanat*, *Düzyazı Defteri*, *İtaki*, *Mor Taka*, *Afrodisyassanat*, *Baykuş*, *Tepekule Tarih* vb. dergilerde yayımlandı. Modernist şiir üzerine denemelerini içeren ilk kitabı *Sancı-lu Yaratı* (Kanat Kitap) 2004'te, edebiyatın teorik meselelerine eğilen ikinci deneme kitabı *Eleştirinin Eşiğinde Edebiyat* (Hece Yayınları) 2006'da yayımlandı. Yazar, evli ve bir çocuk babasıdır.

ELEŞTİRİ ÇAĐINDA
DENEME

ALİ GALİP YENER

HECE YAYINLARI

Hece Yayınları: 206
Deneme: 24

Birinci Basım: Ekim 2008
© Hece Yayınları

Kapak Tasarımı: Sarakusta
Dizgi/Düzelti: HECE
Teknik Hazırlık: HECE

Baskı: Öncü Basımevi
Kazım Karabekir Caddesi
Ali Kabakçı İşhanı No: 85/2
İskitler / ANKARA
Tel: 384 31 20

ISBN: 978-9944-195-19-5

HECE YAYINLARI
Konur Sk. No: 39/1 Kızılay / Ankara
Yazışma: P.K. 79 Yenışehir / Ankara
Telefon: (0 312) 419 69 13
Fax: (0 312) 419 69 14
e-posta: hece@hece.com.tr

İÇİNDEKİLER

Önsöz /	7
Heves ve Zaaf: Deneme Türünün İmkânları Üzerine /	13
Adorno, Hilav, Zima: Edebiyatın Felsefi Durakları /	23
F. Jameson Üzerine İçeriğe Duyulan Nefret:	
Dil Bir Hapishane midir? /	35
Nietzsche: Dünya, Metin, Hayat /	47
Walter Benjamin: Kusursuz Çember'in Denemecisi /	55
"Holbrook'a Armağan"ın Düşündürdükleri /	65
Hümanist Edebi Denemeye Edward	
Said'in Katkısı Üzerine /	71
Adnan Benk'in Denemeleri:	
Çok Gecikmiş Bir Buluşma /	83
Ahmet Cemal'in Sanat Üzerine Denemeleri /	91
Ahmet Oktay'ın Denemeleri Üzerine İmkânsız Tereddüt /	99
Akşit Göktürk'ün Denemeciliği ve	
Edebiyatta Ada Kavramı /	107
Muhafazakâr Tereddüt ya da	
Doğumunun 90. Yılında Cemil Meriç Üzerine Notlar /	117
Edebiyatta Yeni Eleştiri, Hüseyin Cöntürk ve Ötesi /	127
Fethi Naci 80 Yaşında... Tükenmeyen	
Gerçek Saygısı (Sosyalist Bir Eleştirmeni Okumak) /	135
Memet Fuat'ın Denemeleri:	
İlimliliğin Basıncı ile Yazmak /	143
Nurdan Gürbilek'in Endişeli Denemeleri Üzerine /	151
Oğuz Demiralp'in Denemeleri Yazı'nın Yalnızlık Burcu /	163
Mutluay Okunuyor mu Hâlâ? /	173
Sabahattin Eyuboğlu'nun Denemeleri	
Mavi Anadoluculuk Çıkmazı /	181
Dizin /	189

ÖNSÖZ

*“Gerçek hayat, nihayet keşfedilip açıklığa
kavuşturulan hayat, dolayısıyla dolu
dolu yaşanan tek hayat, edebiyattır.
Bu hayat, bir anlamda, sanatçıda olduğu
kadar her insanın içinde de her an mevcuttur.”
Marcel Proust, Kayıp Zamanın İzinde*

Deneme türünün sorunlarına, imkân ve sınırlarına eğilen bir çerçeve metin (“Heves ve Zaaf: Deneme Türünün İmkânları Üzerine”) ile açılıyor elinizdeki kitap. Deneme-eleştiri sınırı arasında dolaşan yazılar içeriyor.

Nurdan Gürbilek, eleştiriyi bir ödev olarak görmeyen bir denemecidir; yapıtla sürdürülmek istenen bir konuşma diye niteler eleştiriyi ve deneme ile eleştiri arasındaki ilişkiyi -bu satırların yazarının da benimsediği gibi- şöyle algılar: “Eleştiri denen şeyi yapan kişi de her şeyin üstünde, değişmez yargıları olan biri değil. Kendi bilgilerinden, değer yargılarından yola çıkarak yapıtı sınıyor, tamam, ama aynı zamanda tersi de doğru: yani yapıt sayesinde kendi bilgilerini, yargılarını da sınıyor. Ama insanların kafasında ‘eleştirmen’ denince hep otorite figürleri geliyor. Bu yüzden de ben kendi yazdıklarımaya ‘deneme’ denmesini tercih ederim.”¹

¹ Birgül Oğuz, “Nurdan Gürbilek’le Söyleşi”, *Parşömen*, Yaz 2006, s. 66

Deneme türü deyince, bireyin kendi üzerine düşünme ve felsefi bir bakış geliştirme ihtiyacından da söz ediyoruz demektir. Melankolik aylak insanın (flâneur) büyük kentin ürünü olarak doğduğunu ve Walter Benjamin'in *Pasajlar* adlı çalışmasında gösterdiği gibi büyük kentin pazarlarında/pasajlarında tükeneceğini anımsatır Serol Teber: "Toplumsallaşamayan aylak insanla artık engizisyon bile ilgilenmez... Ortaçağ dinsel inançlarının elinden kurtulduğunu sanan melankolik aylak insan, bu kez tüketim toplumunun mistik, gizemli ortamında metalaştığını, pazara sürüldüğünü görür."² Böyle bir ortamda kişinin kendi üzerine düşünme yetisi de kısırlaştırılmış ve meta düzeyine indirgenmiştir. Deneme türünün bireysel gelişime katkısına ve özgürlük ile dolaysız ilişkisine de kısaca göz atalım. Sokratik anlamda insanın kendi kendisini 'varolmanın sınırında' tanımaya çalışmasını insan için yeni bir nitelik ve özgürleşme çabasının başlangıcı olarak görür Teber: "Bu bağlamda özgürlük, insanın kendi kendisini fark edebilmesi, verilmiş olanları olumsuzlayabilmesiyle başlamaktadır. Ve ancak bu tür bir yaşam içinde, insanda 'psyche' oluşabilmektedir. Psyche, ruh (seele) değildir. Ruhun ilerisinde yeni bir nitel boyuttur."³ Deneme, alıntının çerçevesinde düşünürsek, özgürleşme sürecine yardım edebilir.

Yeniden elinizdeki kitaba dönelim. Hiçbir yerde yayımlanmamış çerçeve yazı dışında, dergilerde farklı zamanlarda yayımlanmış 18 deneme yer alıyor. Yazıların 3'ü *Hece* dergisinde, 11'i *Virgül*'de, 2'si *Kum*'da, 1'i *Varlık*'ta ve 1'i de *Deliler Teknesi*'nde yayımlanmıştır. Dergilerde yer almış denemelerin tamamı kitap hazırlanırken, çoğunlukla genişletilerek ve ele alınan yazar(lar)ın varsa yeni çalışmalarından söz edilerek yeniden yazılmışlardır. Denemelerin ilk ve kısa halleriyle hangi dergide basıldıkları bilgisi, her yazının sonundaki kaynakça notlarında bildirilmiştir.

² Serol Teber, *Melankoli*, Say Yay., 2004, s. 153 – 154

³ a. g. y., s. 241

Her bir denemenin sonunda kaynaklara (alıntılara) ilişkin notlar vardır. Alıntuların -bu türden deneme derlemesi biçiminde yayımlanan kitaplarda sıkça karşılaşıldığı gibi- tekrarlanmamasına özellikle dikkat edilmiştir. Alıntulama (kotasyon) yöntemi ile ilgili olarak Walter Benjamin'in iddialı bir sözü akılda tutulmuştur: "Çalışmamdaki alıntular haydutlar gibidir, yol kenarında bekleyip silahlarıyla ortaya çıkar ve aylakların kanılarını ellerinden alırlar."⁴

Çağdaş edebiyat eleştirisi içindeki genel tartışmalarda hiç de alışılmış olmadıklarını ileri sürdüğü çarpıcı sorular sorar Edward Said, konumuzla ilgili olan birkaçını aktaralım: "Eleştirel deneme okurla özdeşleşmeyi mi yoksa kendi seçtiği metinle özdeşleşmeyi mi hedef almaktadır? Metin ile okur arasında mı yoksa ikisinden birinin yanında mı durmaktadır? Kendi biçimsel tamamlanmışlığı (adı üstünde bir denemedir ne de olsa) ile ele aldığı metnin biçimsel tamamlanmışlığı arasındaki ironik uyumsuzluk ne kadar büyük ya da küçüktür?... [D]eneme bir metin midir, metinler arasına yapılan bir müdahale midir, metinsellik kavramının yoğunlaştırılması mıdır, yoksa dilin olumsal, rastlansal bir sayfadan tarihteki vesilelere, eğilimlere, akımlara ve hareketlere doğru saçılması mıdır?"⁵ Said'in önerdiği yanıtlar, temel olarak eleştirel denemenin, sanat hakkında hüküm vermeyi sağlayacak değerleri yaratmaya başlamasının kabulü üzerine kuruludur. Eleştiriye ve eleştirel denemeyi tekmerkezciliğe karşı çıktığı sürece dünyevi ve dünyada olarak niteleyen Said, tekmerkezcilik kavramını: "[B]ir kültüre belli bazı değerlerden gelen özel bir otorite havasına bürünme izni veren etnik-merkezcilikle yan yana işleyen bir kavram olarak görü[r]."⁶

Said'in paylaştığım ve örnek almaya çalıştığım bu muhalif tutumu, aynı zamanda, pek çok açıdan mistifiye edildiği bir çağda, yorumun siyasi bir güç olarak ayakta kalmasına verdiği destek açısın-

⁴ Walter Benjamin, *Tek Yön*, Çev. Tevfik Turan, YKY, 1999, s. 72

⁵ Edward Said, *Kış Ruhu*, Çev. Tuncay Birkan, Metis Yay., 2000, s. 142

⁶ a. g. y., s. 145

dan da önemsenmelidir.⁷ Pek çok yazarın kapitalist piyasa mantığını içselleştirdiği sistemi (edebi ürünleri dolaşıma sokan / pazarlayan / tükettiren sistemi) özümsemişi ve sistemin kendisini kitaplar yoluyla yeniden üretmesine izin verdiği / boyun eğdiği bir bağlamda, edebiyatın varoluş koşullarının / can çekişmesinin tartışılmasından daha doğal ne olabilir? Burada edebiyat ve özel olarak deneme: "...Adorno'nun işaret ettiği üzere, ciddi bir minimalizm ile suskunluk, dehşet ve var olmamanın eşlik ettiği kalıcı bir kasvete ilişkin inancını koruyan Auschwitz'den sonraki sanat" kapsamında ele alınmıştır.⁸

Piyasa mantığı üzerinden dayatmalarını yoğunlaştıran ve muhalif sözü denetleyen sistemin güdümündeki günümüz edebiyat ortamında mevcut çarpıcı değişimlerden birine Orhan Koçak değinmiştir. Buna göre, yazarlar arasındaki alışıldık Ödipal kavganın yerini kardeş kavgasının alması, bugünün koşulları ile sınırlanmış, geçmiş ve geleceği yok sayan, geleneğin birikimine kayıtsız, kendini fast food ürünlerle bir tutan bir okura teslim etmeye hazır yapıtlara ortam hazırlayan piyasa mantığının edebiyat dünyasındaki işleyişini göstermesi açısından önemli bir saptamadır: "Kardeşlerle kavga öyle [Ödipal kavgadaki gibi – AGY] değildir, hiç bitmez, hep bugünü vardır o kavganın, geçmişi ve geleceği yoktur, bugünde yaşanır kardeş rekabeti, dolayısıyla orada ne bir ilerleme vardır, ne bir çaba vardır, ne bir sabır."⁹

Piyasa mantığının yazı üretimini nasıl etkilediğini unutmadan deneme türünün temel sorunlarına eğilen ve Nietzsche'den Theodor W. Adorno'ya, Cemil Meriç'ten Nurdan Gürbilek'e uzanan bir çerçevede has denemeci ve eleştirmecilerin yapıtlarını değerlendirmeye gayret eden bu çalışmada, adı geçen edebiyatçıları ve onların yapıtları dolayımındaki incelemeleri okurken / anlamaya çalışırken aldığım keyfi okurun da almasını dileyerek, kitapla oku-

⁷ a. g. y., s. 111

⁸ Terry Eagleton, "Siyasi Beckett mi?", Çev. O. Akınhay – A. T. Kılıç, *Mesele* Sayı 1, 2007, s. 27

⁹ Orhan Koçak'tan aktaran Şükrü Argın, in "Beyhude Hüzün, Biçare Melankoli", *Mesele* Sayı 1, 2007, s. 10 – 11

run arasından çekilirken, sözü düşünür Cemil Meriç'e bırakayım: "Tanrı, yıldızlarla oynayan bir çocuk. Senin yıldızların kelimeler, söyle raksetsinler, alev saçlarıyla sonsuz bahçesinde hayallerinin. Kelime ormanda uyuyan dilber; şair uzaklardan gelen şehzade. Öyle seveceksin ki kelimeleri, sana yetecekler. Yıldızlar Tanrı'ya yetmiş mi?"¹⁰

Son olarak, üçüncü deneme kitabımın yazımında, ev ortamından soyutlanmam esnasında her zamanki gibi desteğini esirgemyen sevgili eşim Görsev Yener'e ve kitabın yayımlanmasına içtenlikle destek veren, iyi edebiyatın savunucusu değerli yazar ve yayıncı Hüseyin Su ile şahsında, yayın aşamasında emeği geçen *Hece Yayıncılık* çalışanlarına teşekkürü bir borç bildiğimi eklemek isterim.

Ali Galip YENER

2007, İzmir

¹⁰ Cemil Meriç, *Bu Ülke*, İletişim Yay., 1984, s. 129

HEVES ve ZAAF: DENEME TÜRÜNÜN İMKÂNLARI ÜZERİNE

*“İyi yapıtlar çoğu zaman da zaaftan çıkar.
Zaten edebiyat biraz da zaafı kuvvete dönüştürme çabası değil mi?”*
Nurdan Gürbilek

Ahmet Hamdi Tanpınar, 1939’da kaleme aldığı ve yerel ile evrensel olanın sanat yapıtındaki etkilerine değindiği bir denemeyi şöyle noktalar: “Kim olursak olalım, nasıl yetişirsek yetişelim, hayat tecrübemizin mahiyeti ve genişliği ne olursa olsun, bizim ağzımızdan hâlâ okuduğumuz frenk kitapları konuşmaktadır. Tıpkı bizden evvelkiler gibi...”¹ “Frenk kitapları” deyişinde somutluk kazanan çeviri metinler sorununu bir yana bırakırsak, acaba yazarın özgürce davranmasına ve üslubunu sergilemesine en çok imkân sunan deneme türünde günümüz Türk edebiyatında durum nedir? Denemeciler, “Frenk kitapları”nı yeterince özümsemişler, evrensel ile yerel olan arasındaki dengeyi kurabilmişler, politik olan ile estetik özerklik arasındaki bağ sorununu aşabilmişler midir? Soruların muhtemel yanıtları bir yazının kapsamını aşacak hacimdedir. Yine de kimi yanıtları aramaya geçmeden önce deneme türünün tarihçesine bir bakalım.

¹ Ahmet Hamdi Tanpınar, *Yaşadığım Gibi*, Dergâh Yay., 1970, s. 61

Denemeyi “üslubun amaç olduğu tek yazı türü” olarak gören hümanist eleştirmen Orhan Burian, denemenin Fransa’da doğuşundan sonraki macerasını anlatırken türün edebi değerini İngiltere’de Bacon ile kazandığını vurgular. Bacon ve izleyicilerinin yazılarında kişiliklerini silmeye, bilimsel olmaya çalıştıklarını, ana akımın ise Montaigne’in 1603’te yapılan çevirilerini izlediğini belirtir.² Deneme türü, kimi yazarlara göre salt kişisel görüşlerin dilediğince aktarıldığı bir yazı alanı değildir. Deneme ile eleştiri arasındaki kaypak sınırdaki yazarı içselleştirdiği düşünsel kalıtın etkisiyle kaleme aldığı referanslı yazılar da denemeye dahil edilebilmiştir. Bu anlamda deneme, boş bir sayfanın üzerine denemecinin güncel ruh hali ile koşutluk içinde istediğini yazma çabasına indirgenemez: “Deneme daima zaten biçimlendirilmiş bulunan bir şeyden bahseder ya da en iyi ihtimalle var olmuş bir şeyden; yani boş bir hiçlikten yeni şeyler çekip çıkartmak yerine sadece bir zamanlar yaşamış şeyleri yeniden düzenlemek, deneme için özseldir. Ve sadece yeniden düzenleyip biçimi olmayandan yeni bir şey biçimlendirmedeği içindir ki onlara bağlıdır, daima ‘doğruyu’ söylemek zorundadır onlar hakkında. Başka bir deyişle, özlerini ifade etmek zorundadır.”³

Denemenin her şeyi kapsamaya heveslendiğini, bütünlüğünü “gelişimini kendi içinden türetmiş bir biçimin birliği olarak bütünsel olmayan bir şeyin bütünlüğü” anlamında sağladığını, dikkatli davranmak koşuluyla kuramın akrabası olduğunu yazar Adorno: “Kendisine yakın duran kuramları yutar deneme; anlamı hep çözüp eritmeye eğilimlidir, kendisi için çıkış noktası olan anlam da dahildir buna. Başından beri hep mükemmel bir eleştiri biçimiymiş deneme, hâlâ da öyle: Tinsel yapıların içkin eleştirisi olarak, onların ne olduğu ile kavramlarının karşı karşıya konması olarak, ideoloji eleştirisidir.”⁴ Adorno’nun saptaması deneme türünün eleştiriyi arkadaşlığını belirtir.

² Orhan Burian, *Denemeler Eleştiriler*, Yay. Haz. Vedat Günyol, Cem Yayınevi, 1993, s. 23

³ Georg Lukacs’tan aktaran T. W. Adorno, “Biçim Olarak Deneme”, in *Edebiyat Yazıları*, Çev. S. Yücesoy – O. Koçak, Metis Yay., 2004, s. 13

⁴ Adorno, a. g. y., s. 33

Adorno'nun arkadaşı Max Horkheimer de deneme türüne benzer kaygılarla yaklaşır. "Montaigne ve Kuşkunun İşlevi" başlıklı yazıda, Montaigne'in antikçağın çöküş dönemindeki kuşkuculara benzer tarzda, yeniçağa geçişin korkunç olayları karşısında mutlak güvenlik yanılması hor gördüğünü, ürkütücü durumlar karşısında her türlü belirsizlikten, ılımlı bir kendini düşünme sürecine geri çekildiğini yazar.⁵ Kuşkuculuğun çözümlenmesi deneme türünün imkân ve zaaflarının araştırılmasında işe yarar. Horkheimer, pratikte kuşkunun "...bildik olana karşı anlayış ve her türlü ütopyaya karşı güvensizlik anlamına gel[diğini]" yazar ve ekler: "Sonra kuşkucu bir zihniyetin de arkasında yatan ve bireyi etkileyebilen militan insan sevgisi öne çıkar. Yine de kuşkucu tüm tarzıyla, deneyimin ve duyumcu insan anlayışının egemen olmasını sağlar."⁶

Burjuvazinin sağladığı göreceli özgürlük ortamında gelişen deneme türü, kuşkucu zihinlerde düşünsel gereksinimlerin karşılanması temellerini atmıştır. Buna göre: "Ekonomik ilişkilerin yaygınlaşması, bu kişilerde [kuşkucularda] genel pratik ve kuramsal kültürün hazzı olarak devam eder. Toplumsal yaşam onlara sadece mevcut olanın yeniden üretilmesi olarak görünür. Yeniden üretime ait olan hiçbir şeye, pratik ve tinsel etkinliklere ciddi ciddi saldırmazlar. Oysa bütünü sorgulayan ve onu geçiş dönemlerinde özellikle iç ve dış savaşlar biçiminde tanıyan düşünce ya da eylem, kuşkucular için bir dehşettir. Felsefi kuşku, kimi zaman kendi yandaşlarına ve karşıtlarına yıkım olarak gözüke de, yıkımın tam karşıtıdır. Felsefi kuşku özü gereği muhafazakârdır."⁷

Yaşanan ortamdan endişe etmek, içe kapanış, "kendine ait bir oda"ya sığınma, muhafazakârlık ve statükonun savunulması, sonsuz bir uyum sürecinin zihinsel etkinliklerde egemen olmasına çaba harcamak... Deneme türünün kuşkucularda barındırdığı imkânlar yukarıda belirtilen esaslara dayalıdır. Montaigne'deki muhafazakâr

⁵ Max Horkheimer, *Geleneksel ve Eleştirel Kuram*, Çev. M. Tüzel, YKY, 2005, s. 403

⁶ a. g. y., s. 404-405

⁷ a. g. y., s. 405

DİZİN

A

- Abasıyanık, Sait Faik 174, 177
Adorno, Theodor 10, 14, 15, 18, 23, 24,
25, 26, 32, 43, 52, 53, 54, 59, 62, 63,
79, 114, 115, 127
Ahıska, Meltem 183
Ahmad, Aijaz 35, 77
Akın, Gülten 169, 170
Akşin, Sina 140
Alkan, Ahmet Turan 123
Altan, Ahmet 20
Altnel, Sabri 84
Anday, Melih Cevdet 18, 19, 84, 86,
166, 187
Anderson, Perry 43
Althusser, Louis 40, 42
Andrews, W. G. 60, 65, 66, 67, 68, 69
Arel, Ayda 84
Artaud, Antonin 166
Ataç, Nurullah 16, 18, 19, 85, 121, 129,
130, 143, 146, 149, 150, 177, 181, 187
Atatürk, Mustafa Kemal 139, 178, 185,
186
Atay, Oğuz 153, 156, 157, 158, 159, 166,
169
Ateşoğlu, Güçlü 66
Atılğan, Yusuf 157, 169
Auerbach, Eric 76, 78
Aydın, Suavi 184
Ayhan, Ece 166
Aytaç, Gürsel 133

B

- Bachelard, Gaston 155
Bacon, Francis 8, 110
Barsamian, D. 81
Bahtin, Mihail 33, 68, 86
Baker, Ulus 20, 118
Barthes, Roland 137, 168
Bataille, Georges 160
Baudelaire, Charles 43, 60, 61, 62
Beethoven, Ludwig von 79
Belge, Murat 19, 130, 131
Bener, Vüs'at O. 153, 160
Benjamin, Walter 8, 9, 55, 56, 57, 58, 59,
60, 61, 62, 63, 64, 69, 70, 91, 97, 103,
118, 151, 163, 164
Benk, Adnan 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89
Bergson, Henri 121, 165
Berman, Marshall 50
Bernhard, Thomas 169
Beyatlı, Yahya Kemal 27, 120, 121, 122,
174, 178
Bezirci, Asım 129, 131, 131, 148
Bilgrami, A. 76
Blanchot, Maurice 166
Bora, Tanıl 120, 123, 161
Bradshaw, David 112, 113
Brecht, Bertholt 62, 91, 94
Buğra, Tarık 118
Burian, Orhan 14

C-Ç

- Cansever, Edip 84, 86, 129, 173
 Chatterjee, P. 74
 Celant, Germano 92
 Cem, İsmail 140
 Cemal, Ahmet 16, 20, 91, 92, 93, 94, 95,
 96, 97, 108
 Cemal Süreya 20
 Césaire, Aimé 81
 Compagnon, Antoine 45
 Coşkun, Zeki 83
 Cöntürk, Hüseyin 127, 129, 130, 131,
 132, 133, 134
 Çabuklu, Yaşar 20, 47
 Çapan, Cevat 64, 103

D

- Demiralp, Oğuz 16, 55, 57, 59, 63, 163,
 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171
 Derrida, Jacques 363
 Descartes, René 42
 Doğan, M. Can 125

E

- Eagleton, Terry 10, 31, 35, 41, 59, 61,
 134, 147, 170
 Ecevit, Yıldız 87, 88, 138
 Eliade, Mircea 30
 Eliot, T. S. 128
 Erbil, Leyla 105, 183
 Erdost, Muzaffer 148
 Ergüven, Mehmet 48
 Erhat, Azra 181, 182, 184
 Ersöz, Cezmi 20
 Eyuboğlu, Sabahattin 16, 19, 181, 182,
 183, 184, 185, 186, 187

F

- Felek, Özgen 65, 66
 Forster, E. M. 112
 Foucault, Michel 40, 42, 44, 51, 70, 78
 Freud, Sigmund 52, 160, 161, 166, 169
 Fuat, Memet 73, 74, 143, 144, 145, 146,
 147, 148, 149, 150

G

- Gadamer, Hans-Georg 54
 Golding, William 112
 Gourgouris, S. 79, 80
 Göka, Erol 119
 Gökalp, Ziya 121
 Gökberk, Macit 84
 Göktürk, Akşit 107, 108, 109, 110, 111,
 112, 113, 115
 Greimas, A. J. 31, 36, 40
 Günçe, Ergin 183
 Güntekin, Reşat Nuri 136
 Gürbilek, Nurdan 7, 10, 13, 16, 18, 24,
 58, 60, 69, 97, 126, 151, 152, 153, 154,
 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162,
 176, 177

H

- Halikarnas Balıkcısı 181, 184
 Haşim, Ahmet 27, 178
 Hauser, Arnold 92
 Hegel, G. W. 20, 25, 31, 32, 33, 37, 63,
 78, 104, 118, 167
 Heidegger, Martin 48
 Hidayet, Sadık 163
 Hilav, Selahattin 18, 26, 27, 28, 29, 30,
 31, 66
 Hisar, A. fiinasi 100, 102
 Hofmann, Werner 92
 Holbrook, Victoria R. 60, 65, 66, 67, 68,
 70
 Horkheimer, Max 15, 16, 17, 18, 20, 21,
 53, 54, 61, 114, 118
 Huxley, Aldous 107, 112

I-İ

- İleri, Selim 173
 İlhan, Attila 68, 69, 114, 140
 İlich, İvan 31
 İyem, Nuri 84

J

- Joyce, James 111
 Jameson, Fredric 21, 35, 36, 37, 39, 40,

- 41, 42, 43, 44, 45, 57, 58, 64, 137, 156
 Jay, Martin 53
- K**
 Kafka, Franz 59, 91, 167
 Kahraman, Hasan Bülent 163
 Kalpaklı, Mehmet 69
 Kanık, Orhan Veli 174, 177, 182
 Kant, Immanuel 25, 31, 32, 147
 Karaosmanoğlu, Yakup Kadri 68
 Karacasu, Barış 182, 183
 Karasu, Bilge 157, 158, 160
 Kavafis, Konstantinos 103
 Kavas, Levent 20
 Kemal Tahir 124, 125, 140, 166
 Keyman, E. Fuat 79, 74
 Klein, Yves 89
 Koçak, Orhan 10, 23, 37, 38, 61, 67, 88,
 95, 96, 102, 114, 115, 121, 137, 146,
 160, 178, 187
 Kounellis, Yannis 92
 Kozanoğlu, Can 20
 Köprülü, Mehmet Fuad 65
 Köroğlu, Erol 68
 Kurtuluş, Akif 20
 Küçükömer, İdris 140
- L**
 Lacan, Jacques 40, 42, 166
 Lévi Strauss, Claude 36
 Locke, John 111
 Lucy, Niall 31
 Lukacs, Georg 14, 16, 17, 21, 61, 176,
 177
 Lyotard, François 32
- M**
 Mallarmé, Stéphane 43, 167
 Marcuse, Herbert 104, 149, 167, 171
 Mardin, fierif 159
 Marx, Karl 29, 30, 51, 52, 63, 73, 103
 Meriç, Cemil 10, 11, 16, 18, 75, 117, 118,
 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126,
 145, 152, 154
 Montaigne, Michel 14, 15, 16, 19, 20,
- 183
 Moran, Berna 109, 128
 More, Thomas 110
 Mutluay, Rauf 173, 174, 175, 176, 177,
 178, 179
- N**
 Naci, Fethi 114, 135, 136, 137, 138, 139,
 140, 141, 173, 175
 Necatigil, Behçet 68, 83, 129, 138, 173,
 174, 177
 Nehamas, Alexander 47, 48, 49, 60, 54
 Nietzsche, Friedrich 10, 18, 31, 32, 43,
 47, 48, 49, 60, 51, 52, 53, 54, 167
 Nisbet, Robert 117, 118
- O-Ö**
 Oktay, Ahmet 67, 99, 100, 101, 102,
 104, 105, 106, 178, 179, 186, 187
 Orwell, George 111
 Örik, Nahit Sırrı 100, 178
 Özlem, Doğan 66
 Özlü, Tezer 158
- P**
 Pamuk, Orhan 68, 137, 138
 Parla, Jale 68
 Platon 20, 177
 Popper, Leo 176
 Pound, Ezra 164
 Propp, V. 36
 Proust, Marcel 7, 48, 50, 61
- R**
 Rabelais, François 183
 Ran, Nazım Hikmet 27
 Rezaizade, Mahmut Ekrem 159
 Rifat, Mehmet 85, 87
 Rifat, Oktay 67
 Rilke, Rainer M. 91, 169
 Rimbaud, Arthur 42, 43
 Robbe-Grillet, Alain 85
 Rorty, Richard 48, 50

S

Safa, Peyami 154
 Said, Edward W. 9, 18, 71, 72, 73, 74,
 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 99, 100, 121,
 150
 Sartre, Jean Paul 37, 84, 138, 169
 Saussure, Ferdinand 36, 37, 40
 Savaşır, İskender 102
 Scheler, Max 51
 Schlegel, F. 176
 Schopenhauer, Arthur 165
 Shakespeare, William 154
 Somay, Bülent 20
 Sökmen, Semih 95, 96
 Spinoza, B. 26, 28, 31
 Spitzer, Leo 78
 Stauth, G. 48, 51, 52, 53, 54
 Su, Hüseyin 11

Ş

fientürk, Ahmet Atilla 68
 fiyeh Galib 65
 fiklovski, V. 36, 38, 39

T

Tanpınar, Ahmet Hamdi 13, 21, 26, 28,
 60, 69, 70, 74, 100, 101, 102, 103, 118,
 121, 122, 124, 140, 141, 153, 154, 155,
 157, 158, 159, 163, 164, 165, 166, 168,
 169, 171, 174
 Tanyol, Tuğrul 86
 Tarancı, Cahit Sıtkı 174
 Teber, Serol 8
 Tekin, Latife 158
 Temizyürek, Mahmut 19, 20, 160
 Tefvik Fikret 174, 177, 178
 Timur, Taner 72, 73, 140

Todorov, Tzvetan 39
 Tuğcu, Kemalettin 159
 Turan, Güven 129, 131
 Turner, B. S. 48, 51, 52, 53, 54
 Türker, Yıldırım 20

U-Ü

Uğur, Aydın 20
 Uluç, Ömer 84
 Usmanbaş, İlhan 84, 86
 Uşaklıgil, Halid Ziya 153, 154
 Uygur, Nermin 16, 17, 97
 Ülgener, Sabri 147
 Ülken, Hilmi Ziya 165

V-W

Valéry, Paul 166, 167
 Vassaf, Gündüz 20
 Warraq, Ibn 75
 Warren, Austin 128
 Wellek, René 128
 Wells, H. G. 112, 113
 Weber, Max 51, 52
 Woolf, Virginia 113
 Witte, Bernd 55, 56, 57, 58, 59, 61, 64

Y

Yavuz, Hilmi 156
 Yazıcı, Mine 107
 Yetkin, Suut Kemal 130
 Yücel, Hasan Ali 49, 54, 114, 183
 Yücel, Tahsin 84, 85, 105

Z

Zima, Peter V. 25, 31, 32, 33
 Zizek, S. 42

